

Oponentský posudek na diplomovou práci Jana Grünwalda: Dlouhodobé populační trendy urbánních ptáků v Evropě a České republice

Diplomovou práci jsem si přečetl s velkou chutí a bavila mě. Je napsána velmi čtivě, dobře plyne, vše je na svém místě, bez zbytečných odboček a kudrlin. Z textu je patrné, že autor ví, o čem píše, tématu rozumí a přemýšlí o něm. Rozumí i samotným ptákům a je to cítit. Výsledky jsou zajímavé a originální, vlastně by se dalo říci – průkopnické. Obecně se mi mnohem více líbila část týkající se českých ptáků. Jenže, kdybych práci nečetl jako diplomku, ale článek (vím, není to článek, ale diplomka...), chtěl bych práci po autorovi dost překopat nebo doplnit, prostě „*major revision*“. K metodickým postupům, zpracování dat i interpretacím bych potřeboval nejedno vysvětlení a přesvědčování, že takto je to správně a alternativní uchopení reality není potřeba. Tři zásadní body jsem označil hvězdičkou. Tak pojďme na tu, řekněme „*major revision*“:

- Docela rád bych se podíval na primární data týkající se stanovení doby synantropizace u jednotlivých druhů a pro jednotlivé země. Taková tabulka mohla být v Appendixu. Objevily se nějaké výrazné odchylky u jednotlivých druhů, které bylo potřeba buď upravit nebo ověřit a interpretovat? Např. si dokážu představit, že v jednom státě byla stanovena doba synantropizace dost odlišně než v jiném, což může (viz třeba holub hřivnáč nebo vrány), ale taky nemusí odrážet skutečnost (tedy špatné stanovení, kvalita historické ornitologie a tedy zdrojů k čerpání se bude mezi státy dost podstatně lišit).
- Proč nebyly formulovány i jiné hypotézy ve vztahu k životním strategiím a ekologii ptáků a dobou synantropizace? V práci jsou vlastně testovány a nejsou zdaleka nezajímavé!
- Jedním z důvodů, který může mít vliv na odlišnost trendů „starých a nových“ kolonizátorů mohou být i biotické interakce typu kompetice (u různých skupin, napadají mě třeba holubi) nebo predace (krkavcovití). Dalo by s tohle nějak testovat, alespoň v rámci ptáků (tedy nikoliv kompetice a predace savců apod.)?
- * Zamýšlel jsem se nad Obr. 2. Přejde mi, že v kategoriích 2, 3 a 4 je rozložení trendů víceméně stejné, rozdílné je jen u kategorie 1 – tedy u recentní kolonizace. To také „táhne“ celý trend v grafu a pravděpodobně i analýze. Nevím, jak to přesně vyjádřit, ale zamýšlím se nad tím, zda noví kolonizátoři vůbec mohou z principu mít výraznější negativní trend. Musely by město nedávno kolonizovat, následně mít výrazný pozitivní trend (jinak záhy zase zmizí nebo jsou jen náhodnými obyvateli měst) následovaný prudkým poklesem – a to není z principu moc pravděpodobné. Jak se vyrovnáš s touto možnou relativní trivialitou?
- * A nebylo by zajímavé podívat se na podmnožiny druhů se starou kolonizací, které přibývají a naopak ubývají? Ono mezi nimi těch přibývajících není málo, možná skoro polovina (viz Obr. 2)? A věta typu „Dříve urbanizované druhy ptáků mají v Evropě negativní populační trendy“ formulovaná v Závěru vlastně není pravdivá. Diskuse ke vztahu doby synantropizace a populačních trendů je vlastně velmi obecná, autor hledá hlavně vysvětlení, proč ubývají druhy patřící mezi staré kolonizátory. Jenže i mezi nimi je zjevně velká variabilita v trendech a diskuse by se tedy měla týkat explicitně druhů, které mají skutečně negativní populační trendy. A právě další testované proměnné by možná pomohly odhalit, zda tyhle druhy (na rozdíl od starých kolonizátorů, kteří jsou na tom pořád „dobře“) nemají nějaké podobné vlastnosti (třeba odlišné vlastnosti klimatické niky apod.).
- * Výsledky v kapitole 3.2 (dané metodikou) jsou minimálně ve verbální rovině zavádějící. Mimoměstské prostředí totiž zcela zjevně zahrnuje i další urbánní biotopy, především vesnice. Nelze tak psát, že např. „s nárůstem populace v mimoměstském prostředí a stabilním trendem v prostředí urbánním“. Např. rehek domácí, kavka obecná nebo jiřička

v ČR prakticky mimo lidská sídla nežijí (ano, najdou se výjimky, ale těch bude opravdu zanedbatelně málo) a mluvit tedy o nárůstu jejich mimoměstských populací je prostě divné. Tedy, stále jsou to (dost možná částečně i u jiných druhů) urbánní populace a liší se jejich trend ve městech a na vesnici – což je mimochodem velmi zajímavé. Proč jste vlastně nezahrnuli všechny urbánní body (veškeré body v jakékoliv zástavbě včetně vesnic) do jedné kategorie? Předpokládám, že na tři kategorie by nebyla data... Diskuse k této části práce je excelentní, ale zdá se mi, že ani tady není výše uvedená záležitost náležitě uchopena.

- Extrémně zajímavé (ale Tvoje data na to evidentně nestačí) by bylo porovnávat trendy některých druhů v různých našich městech. Z vlastní zkušenosti bych třeba řekl (ale uznávám, je to do značné míry subjektivní pocit), že v Praze kos černý ubyl, v jiných městech (např. Olomouc) neubývá. Stejně tak bych řekl, že kavka obecná v Praze přibývá, což je v rozporu s obecným trendem. Podobně mi přijde, že bažant je v Praze s okolní krajinou poměrně hojným druhem a v okolí rapidně ubývá. Nedíval ses na nějakou podobnou variabilitu v datech?
- Dají se predikovat nějaké druhy, které jsou kandidátní mezi novými kolonizátory v ČR? Tedy že kolonizovali už v některých zemích a u nás ještě ne? Napadá mě třeba holub doupňák (nedávno mi ho kolega hlásil z Prahy ze zahrady).
- Oceňuji ochrannářské implikace, které autor hezky shrnul a formuloval v kapitole 4. 3.

Drobné poznámky:

- Co to je „přílišné spásání v hnízdním areálu“? Viz str. 48.
- Tabulka 6 v Příloze nemá dostatečný popis, není z něj dobře patrné, o jakou analýzu se jednalo (i když z textu to vyplývá).

Na závěr zopakuji, že diplomka je vynikající a jsem opravdu rád, že jsem si ji mohl přečíst. Vzbudila ve mně mnoho dalších otázek, které si ale s Honzou prodiskutuji při jiných příležitostech, než je dnešní obhajoba. Věřím, že moje poznámky povedou k některým zamyšlením při přepracování obou zpracovaných témat do formy manuskriptů. Přeji přitom hodně zdarů. Diplomovou práci doporučuji k obhajobě.

V Praze 25. května 2022

Ondřej Sedláček

Katedra ekologie PřF UK